

Transformace a štěpení KSČ/M po roce 1989

Proces transformace KSČ a její nástupkyně KSČM po listopadu 1989 je jedinečným příkladem nedokončené přeměny komunistické strany ve stranu nekomunistickou. Jádrem tohoto procesu se stal vývoj KSČ(S) a KSČM v letech 1989 až 1996. Strana se po změně politického systému zachraňuje v prvních svobodných volbách v roce 1990. Hledá možnosti změny, což vyvrcholí vnitrostranickým referendem z přelomu let 1991 a 1992, kdy se většina rozhodne pro zachování stávajícího označení. Rozhodujícím bodem celého procesu se stává prostějovský sjezd v červnu 1993, kdy vítězí křídlo, jež se radikální změně brání a stranu konzervuje. I přes silné stranické štěpení, v němž vzniká mnoho nekomunistických stranických subjektů, se strana ve volebním roce 1996 může opřít o pevné voličské jádro. Pro stranu je to signál, že nastoupený trend pozice KSČM nejen upevnil, ale nabídl i další možnosti pro její posílení.

Důsledky proběhnuvší transformace KSČ/M zkoumám ve své práci z několika pohledů. Ze stanov a organizační struktury můžeme vyčíst snahu o přeměnu ve stranu demokratického typu, demokratický centralismus byl odmítnut. Ve stranicko-politickém systému se strana vyhraňuje silně opozičně a dostává se do izolovaných pozic. Spolupracovala nebo dosud spolupracuje s některými subjekty, které lze považovat za velmi radikální až extremistické (příkladem Komunistický svaz mládeže). Členské i voličské jádro strany patří mezi nejstabilnější v České republice. Je charakteristické vysokým věkem a ve velké míře pochází z dob, kdy byla KSČ státostranou. Z oficiálních programových dokumentů sice nemůžeme přímo vyčíst protidemokratické ideje, z projevů či názorů funkcionářů i řadových členů však jsou takové myšlenky patrnější, byť je jejich spleť často velmi neprostupná. Strana se nedokázala jasně postavit ke zločinům minulosti KSČ.

KSČM není a nemůže být stejnou stranou, jakou byla její předchůdkyně. Neprošla však hlubokou přeměnou ve stranu, která

by se plně odpoutala od své minulosti, jednoznačně by se zřekla cílů neslučitelných s pluralitní demokracií, a nelze ji proto považovat za stranu zcela transformovanou.